

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 14.

V Ljubljani, v soboto 8. aprila 1899.

Letnik IV.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — **Naročnina** je za vse leto 2 gold., za pol leta 1 gold., za četrt leta 1 gold. Vsaka številka stane 7 novč. — **Dopisi** pošiljajo se uredništvu „Slov. Lista“ — **Nefrankovani dopisi** se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — **Naročnina, reklamacije in oznanila** se pošiljajo upravnistvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravnistvo sta v Ljubljani, **Gradišče štev. 15.** Uradne ure od 9—12 ure dcp. in od 2—4 pop. — **Oznanila** se računajo po navadni ceni.

Troje zborovanj v Ljubljani.

Boj je bil zadnji četrtek v Ljubljani kakor za časa Turkov. Na jedni strani je stalo naše geslo: slovenstvo, krščanstvo, socijalstvo, na drugi strani pa „odpadnik“ Schweigel, „sluga liberalne misli“ dr. Tavčar z „gospodom“ Malovrhom in poleg „mokračev“ tropa „liberalnih oderuhov“. Protoliberalci so zborovali v „Katoliškem Domu“, mešani deželni očetje pa dan poprej na starem strelišču. Ker so krščanski konsumenti sklenili, da ne bodo več krmili liberalnih prodajalcev, interesovana sta v boju vera in želodec, duša in telo. Zato bo boj hud in bo trajal dolgo. Nihče več ne vpraša: Kaj pa je tebe treba bilo?

V deželnem zboru.

Psovke, sumničenja in podtikanja, katera je mesece in mesece kupičil Malovrh v „Slov. Narodu“ na gospodarsko organizacijo in duhovne, pobral je dr. Tavčar in ves ta ričet je izbruhal kot fenomenalni govor v deželnem zboru zadnje sredo pod naslovom deželne kulture. Preobjedel se je nekdanj ta mož zastoj belega farovškega kruha in zato je metal saje na belo mašniško obleko. Pavšalno je sumničil vsa konsumna društva, da jim preti polom in da ljudi zapeljujejo k nemoralnosti s pomočjo duhovnov. Dokaza ni imel nobenega. Hotel je reči, da duhovni pomagajo ustanavljati konsumna društva le zato, da pasejo svojo pohotnost in svoje žepe. Tako nizko je že padel dr. Tavčar! Prekosil je zabavljaje po zakotnih šnopsarijah glede surovosti tona in zaostal za njimi le v originalnosti. Zgodilo se je čudo. Stavci „Narodne Tiskarne“ so iz njegovih ust sproti stavili govor za „Slovenski Narod“ in le nekaj malega dodali, kar je pozabil njihov gospod.

Kmetijske zadruge in konsumna društva ter duhovščino so branili poslanci Ažman, Schweiger in Povše. Poslanec Ažman je dokazoval z razlogi, da so kmetijska in konsumna društva dobra in koristna, da so postavno ute-

meljena, da so včasih duhovniki dolžni delati tudi za časn timer blagor svojih rojakov, da so prodajalci v konsumnih društvih istotako izobraženi v svojih poslih, kakor kramarji po deželi in da ta mlada društva že veliko žrtvujejo v v občno koristne namene. Ker je posl. dr. Tavčar hvalisal konsumna društva na Nemškem, mu je poslanec Schweiger prav dobro zasolil, da so kranjski Janezi že toliko „kunštni“, kakor nemški Miheljni. Posl. Povše je izrekel obžalovanje zaradi Tavčarjevega napada na duhovščino in omenjal velikanske zasluge, katere imajo naši duhovni za razvoj in obstoj slovenskega naroda. Poslanec Schweigel je predlagal odsek, ki naj pretresava združno vprašanje. Kako?

V „Narodnem Domu“.

V „Sokolovi“ dvorani zbrali so se na trgovskem shodu razni ljudje: trgovci — največ jih je bilo z Notranjskega — gostilničarji, učitelji in ljubljanski radovedneži. Obrtnikov je na shodu bilo neznatno število. Dvorana je bila polna. Ploskalo se je mnogo, kadar se je narodnogospodarsko vprašanje razmotrivalo z dovtipi o duhovniških slabostih. Pač marsikak udeleženec bi želel pri takih razpravah več resnosti in več temeljitosti. Bil pa je agitacijski shod Tavčarjeve garde in njegovih notranjskih trabantov, zato se ni smelo drugače govoriti, pa tudi ne hotelo, niti moglo.

Ljubljanski trgovci so v ogromni večini ostali doma. Opazili smo samo kakih 8 ljubljanskih trgovcev, mej njimi v prvi vrsti zastopnika nemške Kastnerjeve tvrdke. Nemci so bili na shodu sploh jako dobro zastopani. Prišla je sama njegova ekselencia baron Schweigel zbujujati si spomine na trgovino prejšnjih let.

Zborovanje je otvoril dr. Tavčar. Predsednikom zborovanja je bil voljen trgovec Pogačnik iz Cerknice, I. podpredsednikom znani nemškutarski trgovec ljubljanski g. Trdina, II. podpredsednik krčmar Tosti, tajnikom radovljiški trgovec Fürsager.

„Bela Ljubljana“ je shod pozdravljala po županu Hribarju. G. Hribar je tu govoril jednega

svojih najduhovitejših županskih strankarskih govorov. Zborovanje se mu je zdelo obrambeno zborovanje proti izrastkom katoliške organizacije proti katerim sta se združila dva stanova: trgovec in obrtnik. No, svaril je pred jednostranostjo: odrekati združni organizaciji vsako veljavo. Ne da se tajiti, da je združna organizacija za okrepljenje stanovskega interesa potrebna. Časih so že bile cehe, samo dandanes je ta organizacija na širši podlagi, kar odgovarja spremenjenim razmeram. Upreti pa se moramo združni organizaciji, ker kmetu jemlje misel za njegove dolžnosti, ki hoče iz kmeta napraviti trgovca špekulanta. To je razdirajoča, nekrščanska organizacija, če tudi se vodi pod krinko pravega katoličanstva. Vzbuja mržnjo in strasti. (Plosk.) Zato ustanovimo si sami združno organizacijo, ki bode bramba proti katoliški organizaciji. (Navdušeno pritrjevanje.)

Prišel je na vrsto predsednik trgovske in obrtne zbornice g. Perdan. Govoril je jednega svojih najdaljših govorov, obstoječega iz treh stavkov.

Poročevalec gosp. Lapajne iz Idrije, čegar somišljeniki imajo sami konsumno društvo v Idriji, poročal je o delovanju konsumnih društev. Poročal je: Klerikalna stranka ne namerava rešiti naroda, vzeti mu hoče prosto mišljenje (Res je!) Zato snuje konsumna društva, katerih ni treba, ker je dovolj prodajalnic in dovolj konkurence (n. pr. kartel ljubljanskih trgovcev.) O odiranju ni govora, pač pa izobrazbo trgovskega stanu preprečuje tista srednjeveška stranka, ki hoče trgovca uničiti, ker izobražen trgovec bi bil grobokop njen. Ta stranka pusti poginjati svoje lastne pristaše trgovce. Kje na Kranjskem se je pomagalo trgovskemu stanu, kje se je kak kmet opomogel? Posamezne nerodnosti ne bo opisaval, saj smo jih — brali v časnikih! Starotrško konsumno društvo je vzor pivnic, šnopsarij. Pri otvoritvi so kmetje pojedli tri pečene prešiče. (Odobranje.) Vsaj 500 hektolitrov vina oziroma petijota se sedaj ondi več popije. Ob vratih stoji kapelan in mladim dekletom francoske moderce meri po meri. (Obče navdu-

Grajsčina družbe sv. Cirila in Metoda na Muti.

(Konec.)

Kakor v mnogih drugih krajih na Slovenskem, tako se je tudi na Muti pod starim gradom sezidal v ravnini nov grad. Cesarsko grajsčino Kienhofen, ki se je tačas imenovala „Dvor na muti“, zato ker je bil v njej mitniški urad, je dne 12. februarja l. 1586. nadvojvoda Karol prodal Leonardu baronu na Kolincu in Kalspergu, knežjemu svetniku in dednemu lovskemu mojstru na Koroškem. Lastniki Kienhofena so pozneje prikupili tudi posestva stare mutske grajsčine. Leta 1730. je mutsko grajsčino (posestvo) imela Katarina baronka Leobeneck roj. grofica Herberstein, l. 1750. pa Marija Franciška pl. Kulmer. Dne 29. aprila 1771 jo je kupil Krištof Valentin baron Leobeneck. Ta jo je prodal dne 16. junija 1776 grofu Josipu Berlo Suys-u, za katerim jo je dne 28. maja 1813 podedoval njegov sin Ludovik, ki jo je pa že 19. julija istega leta prodal Petru Ludoviku Wilhelmu. Dne 19. maja 1817 jo je kupil doktor

prava Mihael Okoren in prodal jo 30. maja 1817 Ivanu Nepomuku Schaeygu.

Stari grad Kienhofen je l. 1807. podrl po sestnik Frančišek pl. Mandelstein in je začel zidati sedanji grad, kateri je last družbe sv. Cirila in Metoda. Pogorel je pa grad na praznik sv. Marjete l. 1811., preden je bil popolnoma dozidan. Zgorelo je ob istem požaru tudi več hiš v trgu Muti. Požar je uničil grad in finančno tudi njegovega lastnika. Do leta 1817. je ostal grad brez strehe, hudobni ljudje so mu pokradli železje in še celo nekaj zidov porušili. L. 1815. je Peter Ludovik pl. Wilhelm, francoski kapitan in vitez sv. Ludovika, dal to podrtijo na dražbo za 160 gld. konv. denarja, a nihče je ni hotel kupiti. Dne 1. maja l. 1817. je razvalino Kienhofen kupil Ivan Nepomuk Schaeyg. Poprej grad ni imel niti hleva, niti vrta in nobenega sadnega drevesa. Schaeyg je pa pozidal grad jako okusno in zgradil nova gospodarska poslopja. Da je bila grajsčina tako propadla in izgubila mnogo pravic, je bila vzrok tudi dolga pravda med posestnikoma Ludovikom grofom Berlo Suysom in Frančiškom pl. Mandelsteinom.

Grajsčina Kienhofen je imela l. 1832. posestva za 78 funtov davka in 95 podložnikov hišnikov, ki so ji delali na leto skupaj 5830 dnij tlake in robote ter dajali ji 391 gld. nespremenljivih dohodkov, dalje je dobivala 3 % mrtvaščino, 396 gld. sodnijskih pristojbin, 279 kop žitne desetine v snopih in 235 vaganov žita. Grajsčina je pobirala tudi cestnino na Muti, ki je nesla 400 gld., in na Dravi ji je plačevalo vsako plovilo od vesla po 3 kr. mitnine. Ker je bil potok Bistrica grajsčinska last, je mutska fužina plačevala za plavljenje lesa po Bistrici na leto po 30 gld., žagarji in trški plavci so se pa odkupovali z dajanjem desetine v drvih. Grajski je bil mlin na Bistrici s tremi kamni in stope za olje. Od svoje žage na Bistrici in od izvajanja vode na travnike je dobivala grajsčina po 140 gld. na leto. Vrh tega je imela lovske pravice v mutski, priški in sobotski ter deloma v dravburški župi na obširnem prostoru, obsegajočem 18.372 oralov sveta ob obeh Bistricah, ter pravico ribštva. Svojega posestva je imela grajsčina: 41 oralov njiv, 31 oralov travnikov, 196 oralov gozda in vrt pri gradu, obsegajoč

šenje. (Govornika se akamuje.) Zgodil se je prizor, da je duhovnik slekel svojo suknjo, obesil jo na klin in s kmeti za kravo barantal. (Ogorčenje.) V Starem Trgu keglja kaplan s fanti pozno v noč. Konsumna društva izkazujejo dobiček, — koliko dolga bode pa kmet imel na vinu? Kmet bode duševno podivjal, ves narod bode postal hudoben. Duhovni se pretepajo s svojimi ovčicami — tako smo brali — in tirajo vsled lastnega dobička narod v pogubo. To niso posameznosti, to so voditelji stranke, ki za svoje delovanje celo pohvalo dobé. Marsikatera pobožna udova in stara devica bode morala prositi od hiše do hiše, ker jo bode uničilo konsumno društvo. Pa vsaj bodo tudi kmete uničili! Duhovni bodo postali bogati trgovci, potem bodo že delili miloščino. Na vsem svetu hote trgovski stan povzdigniti, cvetoča trgovina pa bi bila na kvar klerikalni stranki, zato se pri nas trgovina zatira. Pasti mora tudi zadnji kaplan trgovec! Predlagal je tole resolucijo: „Bodočemu trgovskemu in obrtniškemu društvu se nalaga, sestaviti obširno spomenico o pogubonosnem delovanju konsumnih društev; to spomenico je predložiti vladi, deželnemu odboru in škofijskemu ordinarijatu, in sicer potom trgovske zbornice. Pri vladi pa je ob enem vložiti peticijo za spremembo zakona o konsumnih zadrugah tako, da v bodoče ne bode več mogoče tega zakona proti trgovcem in obrtnikom na ta način izkoriščati, kakor ga sedaj izkoriščajo konsumna društva.“

Vstal je trgovec Peče s Starega Trga: V strankarske namene se ne pustimo izrabljati. Tu smo vsled silobrane. Ni res, da hočemo napovedati boj konsumentom. V tem boju bi imel trgovec škodo. „Slovenec“ je dejal, da poštenega trgovca ne bo na shodu. Ali smo mi nepošteni? Resolucije: 1.) Ustanovi naj se „Splošno trgovsko in obrtno društvo“ za deželo Kranjsko s sedežem v Ljubljani, ker obrtniki in trgovci imajo iste interese. 2.) Ustanovi naj se „Slovenska trgovinsko-obrtniška banka“. 3.) Društvo naj omeji delokrog konsumnih društev, prepove pivnice, točenje vina, petijota in žganja na drobno, prepove naj tudi trgovcem prodajati blago na debelo, pazi naj na nezakonito postopanje konsumnih društev. 4.) Društvo pomagaj trgovcem in obrtnikom v pravnih in političnih zadevah, odpošilja naj primerne peticije. Krošnjarstvo naj se prepove. 5.) Konsumna društva in zadruge naj se obdačijo in odvzemo naj se jim ob enem vse postavne ugodnosti. 6.) Ustanovi naj se „Slovenska trgovinska šola“ v Ljubljani (za katero so doslej pisali samo „klerikalni“ listi.).

Čevljar Tuma je nadomeščal narodni stranki na tem shodu g. Matijo Kunca — pa kako? Čudili smo se, da mnenje obrtnikov narodne stranke ni povedal g. Matija Kunc, za kar bi bil najbolj opravičen.

Tuma je govoril: Dokazano je, da so konsumna društva škodljiva vsemu ljudstvu. Pravil

je, za koliko stotakov je ljubljansko delavsko konsumno društvo že opeharilo ljudi. V svetem pismu je zapisano, da je pijanstvo prvi korak k žlehtnobi ali hudobiji. V konsumnih društvih ljudje greše, ker je duhovnik v društvu, češ nam bo že on greh odvezal. Obrtnik mora držati s kupcem, kupec pa z obrtnikom. Pomagaj svojemu bližnjiku, kakor sam sebi in nikar ga ne odiraj. Naša stvar se mora skoz preriti. Kdor nas bode hotel še naprej odirati, bode uničen... (Ploskanje. Notar Gogola: „Čemu so neki pustili tega čvekati?“)

Komedija se nadaljuje. Nastopi socijalni demokrat Železnikar, burno pozdravljen. Laže se, da pozdravlja shod v imenu vseh organizovanih delavcev ljubljanskih. Na „ena viža“ moramo skupaj delati, in ne pozabiti, da je naš največji sovražnik tista stranka, ki glavo tako po konci nosi, da človek še življenja ni varen. Kaj so že ti naredili za nas? Skupaj moramo držati in potem se bodo razmere in postave spremenile na „ena viža“ postavnim potom. Boj, večni boj, klerikalni stranki! — Bil je to krasen prizor socijalno-demokratskega klečeplazstva pred kapitalizmom. Zborovalci so ploskali internacionali in zvezi ž njo.

V pripravljani odbor novega društva so bili izvoljeni trgovci: dr. Tavčar, Murnik, Malovrh, dr. Kušar, Souvan, Zupančič, Trdina, Tosti za Ljubljano, za Notranjsko Pogačnik, Domicelj, za Gorenjsko Fürsager in barvar Pirc, za Dolenjsko Guštin iz Metlike in Štepec. Trgovca Malovrha bi vprašali, čegav Bog je bil Merkur.

Nekaterim se je pričelo daniti. G. Kunc iz Črnomlja je predlagal, naj se omeji prosta trgovina. G. Žnidaršič iz Il. Bistrice je mej drugim dejal resnične besede: „Inteligenca smo takrat, kadar se nas potrebuje.“ Drug udeleženec je zopet priporočal ustanovitev skladišč, da se odpravijo ceniki, da se naj ne prodaja židovskih izdelkov, ker to je ravno tako kakor petijot, da bi se ne izkoriščevalo obrtnikov itd. Vse to bode novo društvo za obrtnike prav gotovo doseglo. Značilen pa je bil poziv, da naj dež. šolski svet prepove učiteljem delovati pri zadrugah. Na shodu je bil tudi dr. Ferjančič in je vsemu pritrjeval. Ta bode po tem liberalnem migljaju izposloval, da se bode pritiskilo tudi na uradnike, ki bodo morali zapreti svoje konsumno društvo. Seveda prej bode moral dr. Ferjančič sam izstopiti iz ljubljanskega uradniškega konsumnega društva, ako tega še ni storil.

V „Katoliškem Domu“.

Ob 10. uri dopoldne, dne 6. aprila, je bila dvorana „Katoliškega Doma“ polna zborovalcev, konsumentov in članov gospodarskih zadrug. A okusili so, kaj je liberalna svoboda. Javni shod je bil prepovedan, ker župan Hribar ni mogel prevzeti odgovornosti „za mir in red“! Sklicalse je potem shod na podlagi § 2. in tega je razpustil magistratni komisar, ker je došel med zborovalci dvoje mož, katerih sklica-

telji shoda niso poznali. A zborovalci, veseli nove ljubljanske mere za svobodo, so vstrajali. Popoldne ob 1. uri so se zopet sešli. Komisar Gutnik ni mogel shoda razgnati, ker je bil sklican pravilno po § 2.

Predsednikom shoda je bil izbran g. dr. Šusteršič. Poročal je gosp. Fr. Jaklič o pomenu gospodarskih zadrug, kako se jedino z njih pomočjo kmet in delavec moreta rešiti pretečega pogina. Živo je naslikal sesanje kmečkih oderuhov.

G. Peter Hauptmann je govoril o konsumnih društvih in njihovih nasprotnikih. Osmešil je najprej liberalstvo, ki je zapustilo glavno frazo, da prostost bodi vodilo za vsakega človeka. Popisal je koristi konsumnih društev, ki lepi dobiček razdeljujejo kot dividende med svoje člane. V združitvi je moč. Zato se društva ne bore s kreditom in dolgovi in lahko prodajajo blago po nižji ceni, kot trgovci. Tudi ne kupčujejo s posestvi zadolženih odjemalcev in ne spravljajo ljudi na kant, ampak jih le rešujejo iz krempljev oderuhov, ki so v kratkem času z nič prišli do 80 in 100 tisoč gl. premoženja. Društva krepe moralni čut, ker ne točijo pijancem in varujejo ljudi lahkomišelnih zadolžitve. Poysod po svetu se silovito širi zadrugna organizacija, zlasti na Angleškem in v Švici. Sovražniki konsumnih društev so interesovani trgovci, ki jih črtijo, kakor vozniki železnice, a jih ustavili ne bodo, dalje jih sovražijo snagoltni kapitalisti in iz političnih vzrokov liberalci. Ti sovražniki se bojujejo danes v „Narodnem Domu“ proti našemu narodu, a mi pojdemo z narodom preko njih in bodemo nadaljevali organizacijo zlasti v onih krajih, koder so trgovci in oštirji najbolj nasprotni koristim ljudstva.

G. Gomilšek iz Jarenine na Štajarskem v imenu obmejnih Slovencev posredoval proti govoru dr. Tavčarja, čudeč se, da se je dobil mož, ki zasaja v srce nož gospodarskim zadrugam, za katere so vsi obmejni Slovenci vneti z dušo in telesom.

Dr. Šusteršič je mej frenetičnim odobravanjem izjavil, da tako, kot danes zborujemo strogo na podlagi zakona, bodemo vedno zborovali, kadar in dokler bodemo hoteli mi, in naj bode to komu ljubo, ali ne. O dr. Tavčarjevem govoru v dež. zboru je dejal, da dež. zbor še ni slišal tako podlega govora. Od zadnjega hribovskega pastirja se dr. Tavčar lahko uči resnicoljublja. Taki ljudje so zgubili pravico govoriti o ljudskih zahtevah. Vlada o našem ljudskem gibanju sodi ugodno. Grof Thun je dejal: „Die Regierung betrachtet es als eine Staatsnothwendigkeit die Genossenschaften der produktiven Stände zu fördern“. Predlagal je in je bilo vsprejeto, da se brzojavno pozdravi ministre Thuna, Kasta, Dipaulija. V brzojavih prosijo „zastopniki zadrugništva brambe proti intrigam in nasprotovanju ljudstvu sovražne koterije“.

Gosp. Škerjanec iz Zagorja je z ozirom na shod trgovcev osvetlil soc. demokratsko nedoslednost. Gosp. Peter Hauptmann je s številkami dokazoval korist konsumnega društva v Starem Trgu za ljudstvo. G. Kromar je opozarjal, naj se strogo pazi na vzorno knjigovodstvo in vzorno moralnost. Govorili so dalje gg.: Ziller, Stariha, Oblak, Stanonik in končno je poročal dr. Krek o vzajemnem delovanju.

Poročilo je povdarjalo, da se le potom zadrugništva more gojiti izobrazbo, naprednost, narodno zavest. Zahteval je, da se da Reiffen-novim posojilnicam isto pupilarno vrednost, kakor mestnim. Konsumna društva naj nehajo ter naj se razširijo na podlagi gospodarskih zadrug, ki naj se pečajo s sadje- in živinorejo, konsumom, nakupovanjem potrebščin itd. Ustanove naj se osrednje zadruge s samo eno panogo gospodarstva. Vse to bodi pod vodstvom „Gosp. zveze“. O nasprotovanju dejal je, da je temu gibanju nasprotnik sebičnost, ne pa trgovec ali gostilničar, ker tudi za poštene trgovce je mej nami dovolj prostora. Ljudstvo se je pričelo oglašati, da je tukaj; a marsikomu ni ljubo to. A ljudstvo se oglašča: „Tukaj smo, in ni nam mar, kje ste vi!“

Gosp. Kržišnik s Teharjev je dokazoval velik pomen konsumnih društev z ozirom na

1 oral 117 □ sežnje. Vse se je polagoma od grajščine odprodalo, tako da ji je do danes ostala le pravica ribštva in vrt z gospodarskimi poslopji.

Za Schaeygom so bili lastniki: Roman Schmidt, Matej Feldbacher, Josip baron Eichhoff in leta 1879. je kupil grad Štefan Sánta de Kozmás, ki je tu bival s svojo družino. Grad in gospodarska poslopja je pl. Kozmás popravil in ogradil, zasadil ob gradu krasni gozdčič, nasul griček, odkoder je lep razgled po divni okolici, in zgradil gorki in hladni rastlinjak. V majniku l. 1887. je Kozmás prodal grad Edmundu Heidlerju in Antonu Höslingerju in 18. marca leta 1899. ga je od Heidlerjeve soproge Katarine kupila družba sv. Cirila in Metoda za 9000 gl. ter si ga dala vknjižiti v štajarsko deželno desko v Gradcu.

Grad Kienhofen ima 5 podzemeljskih, obokanih kletij, v pritličju veliko vežo, 6 sob, arhiv, veliko kuhinjo, čumnato in še jedno shrambo. V nadstropju je prostorna nadveža in 10 soban z jednim balkonom. Nekaj sob je okrašenih s štukaturami in parketovanimi podi. Okna so visoka in sobe kakor nalašč za šolo, da ni dru-

zega treba, kakor notri postaviti klopi. Poleg grada sta konjski in goveji hlev (za 10 glav goveje živine), vse obokano, zraven gumno, lepi svinjaki in druga gospodarska poslopja, sado nosni vrt z rastlinjakom in parkom. Vse to je obdano s plotom in živo mejo. Grad ima visoko, z opeko krito streho in je v dobrem stanu.

Pri gradu je še ostala, kakor smo rekli, pravica ribštva. Družba sv. Cirila in Metoda ima tedaj pravico ribariti v obeh Bistricah, 6 ur na daljavo, v nekaterih manjših potokih in v reki Dravi na levem bregu 2 uri, na desnem bregu pa 5 ur v daljavi. V Bistricah se love lepe postrvi, v Dravi pa sulci, karpi, ščuke itd., po zimi pa divje gosi in race.

Čestitajoč zlati naši družbi, ki je postala lastnica tega bisera slovenske zemlje, iskreno želimo, da bi grajščina na Muti v bodočem stoletju bila ognjišče domače omike in žarnega rodoljubja ter tako trden branik slovenske jezikovne meje na severu. Živela narodna požrtvovalnost, ki more kmalu uresničiti naše nade in čvrsto podpreti štajarske brate v trpkem boju za pravice naroda!

pridobitev štajarskih trgov. Dr. Krek je ožigosal Schweglovo navzočnost na trg. shodu, ki se je s tem pokazal kot spreten egiptovski trgovec. Prišel je kupčijo sklepat z nemškim in slovenskim liberalizmom. Gosp. Stanonik iz Horjula je pozivljaj, da naj se osnuje agitacijski odsek, ki navdušuj po Slovenskem ljudstvo za snovanje zadrug.

Sklenilo se je, da sklicatelji poslušajo kot odbor, ki ustanovi osredne zadruge.

Predsednik dr. Šušteršič je zaključil zborovanje s slava klici na slovensko združništvo.

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane, 6. aprila. (Refleks na izredni občni zbor „Glasbene Matice“). Formalno napako, da je 7 odbornikov vzelo odpoved g. Hubada na znanje, da si je po pravilih le 8 odbornikov sklepčnih, porabili so oni, ki želijo, da g. Hubad pri „Glasbeni Matici“ ostane. Ti gospodje so zahtevali, da se dotični sklep sedmih odbornikov razveljavi, ter da se pogajanje z g. Hubadom nadaljuje, oziroma, da se vse stori v ta namen, da se zadosti Hubadovim zahtevam.

Zaključek zborovanja je bil — ker je stari odbor odstopil — volitev novega odbora. Novi odbor prevzel je nalogo, dokazati, da postopanje prejšnjega odbora — glede zahtev in odpovedbe g. Hubada ni bilo osnovano.

Želja, da se g. Hubad „Glasbeni Matici“ ohrani, je brez ugovora splošna. Novemu odboru bo treba delati na povoljno poravnavo z g. Hubadom. To je težka naloga. Društvo ne more dati garancije, ter nima aktivnega premoženja. Saj še njega obstoj, v kolikor se tiče „velikega zbora“, ni zagotovljen. Samostojni pevci so občutljivi in agitacijam pristopni. Udeležba dijaštva je odvisna od ravnateljev pripravnice, gimnazije itd. Celo zanimanje občinstva lahko toliko opeša, da postanejo koncerti še dražji. Že sedaj pa so nastopi velikega zbora pasivni.

Na izrednem zboru je bilo videti, da mnogi menijo, da reprezentuje „veliki zbor“ prav za prav „Glasbeno Matico“. Trdilo se je: „Zguba g. Hubada je smrt „Glasbene Matice“. „Če zgubi „Glasbena Matica“ g. Hubada, potem pogine. Brez g. Hubada je društvo ubito“. Te izjave kažejo, koliko zaupanja, spoštovanja, ljubezni in priznanja si je g. Hubad pridobil, a opravičene te izjave in sodbe povsem vendar le niso, kajti bistvo „Glasbene Matice“ je bilo in ostane pač — šola. Ta je pa začela in je napredovala pred gosp. Hubadom in nje daljni obstanek in napredek ne odvisita od jednega, marveč od strokovnih učiteljev sploh in šolskega vodstva.

Da si hoče g. Hubad ugodno eksistenco zagotoviti, to je popolno opravičeno, kakor je naravno, da previdnemu g. Hubadu ne more društvo dati zaželjenega poročstva s pogodbo in podpisom predsedništva. G. Hubad ima v svojem kolegu gospodu Fr. Gerbiču drastičen izgled, koliko velja pogodba z društvom, če je tudi podpisana od treh predsednikov.

G. Gerbič je zaupal. Zapustil je častno in mastno službo v Lvovu, se vrnil na vabila v domovino, da dela med svojci, zadovoljen z zagotovilom 1200 gld. skupnega letnega dohodka. A prišlo je, da se je čitalniški pevski zbor razbil in da je „Dramatično društvo“ sprejelo kapelnika. Poraz zbora in angažma kapelnika za opero zadoščal je, da je zgubil g. Gerbič od skromnih 1200 gld. 500 gld.

Kaj pomaga idealnemu rodoljubu pogodba, na podlagi katere se je posvetil narodnemu delovanju?

Živahna razprava gosp. Hubadove zadeve vzbudila je nehote pozornost na moža, ki ima za razvoj domače glasbe in za „Glasbeno Matico“ velike zasluge; na moža, ki je vstvaril slovensko opereto in opero, ki se je posvetil svojemu narodu cel — z dušo in telom.

Izredni zbor je pričal, da je zašla v domači glasbeni zavod neka disharmonija, katera pa vtegne razkrojiti se v čisti akord. Reakcija

*) Dobili smo iz glasbenih krogov ta dopis, katerega rade volje priobčujemo, da se slišijo razna mnenja. — Opomba uredništva.

vtegne imeti za društvo dobre nasledke. Vprašanje stalne oskrbe učiteljstva je prišlo na površje. Kadar bo to vprašanje ugodno rešeno, takrat še-le bo obstanek in napredek glasbenega zavoda utrjen.

Novi odbor bo sigurno vse storil, da ugodno reši težko, ali bistveno važno vprašanje, to je zanesljivo oskrbo garancije za g. Hubada in — učiteljev sploh. Kaderkoli bodo odločilni faktorji se pečali s tem, kako je deliti „Glasbeni Matici“ podporo, ozirati se bodo morali pred vsem na g. Fr. Gerbiča. Treba bo vsekakor poravnati krivico, katera se je zgodila Fr. Gerbiču!

Iz krogov ljubljanskih trgovskih pomočnikov, 6. aprila 1899. Velecenjeni gospod urednik! Gotovo se boste čudili, tudi iz krogov trgovskih nastavljenecv čuti kakšen glas, vsaj je vendar uže blizu pol leta minulo, kar smo semtertje čitali o organizaciji trgovskih nastavljenecv, o raznih zborovanjih in o sklepih. Toda, oprostite, skoraj bi bil pozabil, saj smo čitali v predpustu iz trgovskih krogov mnogo o plesu, da se je veliko plesalo, in da smo se prav dobro imeli. Toda za interese našega stanu niso že dolgo nič storili.

Vršila so se zborovanja, delali sklepi, in kaj je bil sad vsega tega? Ne-le, da se ni nič opravilo, temuč blamirali smo se, — in zakaj?

Pred kakim pol letom imeli so trgovski pomočniki specerijske stroke (sedaj hočemo govoriti o teh, ker so tile najbolj prizadeti) v neki gostilni nekak sestanek, da se pogovore o vpejljavi rednega zapiranja trgovin. V tej zadevi vlada pri nas v Ljubljani grozen nered. Nekateri trgovci res točno odpro trgovino ob 7. uri zjutraj, ob $\frac{1}{2}$ 1. jo zapro. Ob $\frac{1}{2}$ 2. trgovino zopet odpro, in jo zvečer točno ob 8. uri zapro. To je vsekakor hvalevredno. Toda sedaj pa poglejmo druge trgovine. Poznamo jih nekaj, ki odpro ob $\frac{3}{4}$ na 7, ter zapro ob $\frac{1}{2}$ 9, $\frac{3}{4}$ 9 in še pozneje, ne da bi se ubogemu pomočniku opclan privoščila tista pičila urica, ki je vendar vsakomu potrebna, da se nasiti. Potem imamo v Ljubljani spet druge trgovine, v katerih je s specerijsko tudi zvezana stroka delkates v ednem in istem lokalnu. Te trgovine imajo prodajalno odprto do 10. ure po noči. Mislimo si torej pomočnika, ki dela od 7. ure zjutraj nepretrgano do pol devete zvečer, to je $13\frac{1}{2}$ ure na dan, če pa, kar se navadno zgodi, četrt ure prej odpre in četrt ure pozneje zapre prodajalno, znaša to polnih 14 ur, za pomočnike v trgovinah s delikatesami pa 15 ur! Pri tem pa ima sosebno špecerist težka dela, delati mora z rokami, nogami in z „glavo“. Marsikateri šef bode dejal: „Saj tudi jaz tako dolgo delam.“ Istina, toda pomislite, da se šef, akoravno ima veliko skrbi in veliko dela „z glavo“, vendar lahko časih kake pol ure spočije.

Pri nas je to vse drugače, zato tudi želimo v tej zadevi nekak red. Naj se prodajalne ob 7. uri zjutraj odpro, opoldne eno uro zapro in zvečer zopet ob 7. uri zapro. Na ta način bi bilo dela 11 ur na dan, kar je še vedno vsekako dovolj. Nekateri gospodje bodo temu ugovarjali, češ: „To ni mogoče, posebno ne v trgovinah, kjer se prodajajo razen specerije tudi delikatese.“ Mi pa pravimo, saj imajo tudi druga manjša mesta enake trgovine, in vendar vlada ondi o tej zadevi red, da je veselje. Zjutraj točno ob 7. uri sliši se po vsem mestu ropot šaluzij, jednako se godi zvečer. Torej — red imajo, pač pa nimajo trgovske zbornice...

Rekli smo, da se je vršil sestanek trgovskih pomočnikov specerijske stroke. Marsikaj se je ugibalo, sklenilo in zopet ovršlo, naposled se je sklenilo, obrniti se naravnost do gospodov trgovcev s prošnjo, naj se uvede popolni nedeljski počitek. V ta namen bil je izvoljen odsek, obstoječ iz štirih gospodov, katerih naloga je bila, s pomočjo pole razodeti gospodom trgovcem naše prošnje, in pobirati podpise istih. Zgodilo se je tako. Nekateri trgovci pripoznali so opravičene prošnje naše, ter brez opazke podpisali. Eden gospodov pa je podpisu tudi dostavil opazko: „Ako brajnovci tudi zapro.“ Temu seveda je sledilo več podpisov z zgoraj omenjeno opazko.

Ves trud je bil zaman — zaman so bile naše prošnje. Končno naj še povemo, da s tem dopisom ne mislimo nikako nezadovoljstvo med trgovskimi pomočniki provocirati, kakor bi morda kdo izmed gospodov utegnil reči. Tudi mi smo za to, da delamo o posebnih dnevih, n. pr. pred prazniki, ko res ni mogoče vse potrebno do navadne ure napraviti, malo dalje časa, vendar pa je tudi v teh slučajih pomisliti, da smo tudi mi ljudje!

Wörishofen, 5. aprila. Naraščaj slovenske inteligence dobil je zopet krut udarec. Veliko nedeljo ob 11. uri zvečer izdahnil je svojo dušo v tukajšnjem zdravilišču usmiljenih bratov nadarjen Slovenec, gosp. Ivan Zupan, absolvirani jurist iz Vrbe na Gorenjskem. Bolehal je vže leto dnij. Pred 9. tedni, ko je toliko okrevaj, da je mogel priti semkaj, poskusil je zadnje zdravilno sredstvo, vodo. S početka počutil se je prav dobro in je bil zaradi dobrega vspeha zelo vesel. „Še teden dnij, pa grem domov, to bo veselje“, dejal mi je veliko sredo. Skorej sem ga zavidal za njegovo veselje. V četrtek popadla ga je stara bolezen na srcu; tudi turovi v želodcu so se odprli in v 4 dneh je bil mrtev. Umril je moleč. Brat Tone, stud. phil., prišel je semkaj, da ga spremi v imenu rodbine k večnemu počitku. Bog mu daj dobro na onem svetu! — Ena se želja mu ni izpolnila, truplo v domači da zemlji leži. Urednik Okič.

Politiški pregled.

Jezikovni zakon. Poroča se da, grof Thun vsekakor misli izdati jezikovni zakon na podlagi § 14. To je šlezski deželni predsednik dolčno povedal v deželnem zboru.

Izvrševalni odbor desnice bode imel svoje posvetovanje dne 13. t. m.

Trgovina z dušami. Wolf je prestopil s svojo rodbino v protestansko cerkev. Schönerjevi pozivi, da bi na Bismarckov rojstni dan izstopilo iz katoliške cerkve 10.000, Nemcev niso imeli posebnega upliva. Da postane Schönerer protestantski papež, moral bode še čakati.

V Haagu bode ob jednem z mirovno konferenco zboroval tudi velik anarhistični meeting. Navzočen bode tudi francoski anarhist Sebastian Faure. Ob jednem bode ondi tudi socialno-demokratski kongres.

Velik razloček. Dvajset milijonov rubljev državnega prebitka je daroval ruski car-samovladec za kulturne potrebe svojih narodov, a več nego sto milijonov novega dolga zahteva konstitucionalna Avstrija za zvišanje plač gospodom v uniformi. Kam plovemo?

Domače novice.

Občinske volitve v Ljubljani. Jutri, v nedeljo, dne 9. t. m., ob 10. uri dopoldne se bo vršil volilni shod v „Katoliškem Domu“ vseh tistih ljubljanskih mestnih volilcev, kateri so s sedanjim gospodarstvom na magistratu nezadovoljni. Komur je blagor našega mesta pri srcu, naj gotovo pride! — Pripravljalni volilni odbor.

Volilni shod se bode vršil jutri v nedeljo 9. t. m. ob 4. uri popoldne v Petrovem hramu na mitnici poleg sv. Petra cerkve. Volilci iz št. peterskega predmestja in Udmata, udeležite se ga v najobilnejšem številu, ker gre se za Vaše koristi!

Nedeljski počitek pri finančni direkciji v Ljubljani se je posrečilo izposlovati drž. poslancu svetniku Ivanu Vencajzu. „Narod“ je izposlovanje priporočal Kušarju.

Zanesljive informatorje, ki pa vedno naplačno zadenejo, ima „Slov. Narod“. Mi smo s člankom „Opozicije treba!“ zadeli na pravo mesto in prav neljubo je gospodom na magistratu, ki so bili navajeni brez kontrole gospodariti, da se je pričelo govoriti o potrebi opozicije, da se vsaj časih preprečijo nerednosti, katere povzročijo teroristiški klubovi sklepi. In govori se! To ve „Narod“ in vedo prizadeti gospodje, vedel pa je to menda tudi tisti, ki jih je za prvi april prepričal, da je naš članek „Opozicije treba!“ spisal dr. Krisper. To sumničenje je zlobno in najivno. Dr. Krisper ni v

nobeni zvezi z dotičnim člankom, kar izjavimo lahko povsod, kjer koli bi trebalo.

Magistratni kandidati za letošnje ljubljanske občinske volitve II. razreda so: gg. Ivan Hribar, župan in ravnatelj banke „Slavije“, dr. Lovro Požar, c. kr. profesor, Ivan Šubic, c. kr. ravnatelj, dr. Ivan Tavčar odvetnik; za I. volilni razred gg.: dr. Karol vitez Bleiweis-Trsteniški, primarij, ter Fran Grošelj, trgovec. Kandidate III. volilnega razreda smo že zadnjič objavili.

Proti petijotu. Neki gorenjski trgovec in oštir — če treba, postrežemo z imenom — je prišel na shod trgovcev v Ljubljano, da je protestoval proti petijotu. Po shodu si je pa olajšal svojo vest v Mayerjevi kavarni rekoč: „Kaj boste proti petijotu? Jaz sem ga pred prazniki naročil dva soda, in jeden bode kmalu prazen.“

Električno železnico v Ljubljani prično graditi meseca maja. S to napravo, ki je za ljubljanske razmere menda nepotrebna, bodo jako oškodovani naši izvoščki. Pa kaj, samo da je Ljubljana moderna, potem naj pa ljudstvo v njej ima kaj kruha, ali pa tujec!

Iz časa najnovejših grabelj. Deželni odbor vojvodinje Kranjske št. 10562 — 10692 — 10594 in 10877: „Löbliche Spitals-Verwaltung in Triest!“ Magistrat der Landeshauptstadt Laibach št. 31612 — 98: An das löblich Civil Spital in Triest!“ — Heil!

Slovenska Ljubljana? Edinosti pišejo: V restavraciji na južnem kolodvoru v Ljubljani so natakariji sami Nemci, da Slovenec niti ne more dobiti postrežbe v svojem jeziku. Bili smo tam trije popotniki, ki smo zahtevali, naj se nam postreže. Prvi natakari nas ni umel, drugi tudi ne, tretji pa se nam je celo v obraz smejal. Prejšnji krčmar je bil Nemeč, ali imel vsaj slovensčine zmožnih natakarijev; o gospodu Hafnerju pravijo pa, da je Slovenec, ali, kakor kaže navedeno, nima mož baš mnogo spoštovanja do svoje lastne krvi. Ako bi šlo le za tega „Slovenca“, bi ga morda lahko prezirali, ali tu je angaževan značaj našega glavnega mesta in je stvar za nas tolike važnosti, da bi se morali baviti z njo oni, ki so poklicani, a podpirati bi jih morala slovenska javnost v Ljubljani. Dokler ne postanemo neizprosni tudi v takih stvareh, ne bomo mogli govoriti o — slovenski Ljubljani.

Prerojena katoliško-narodna stranka. Zvršilni odbor katol. narodne stranke se je z nova sestavil. Predsednikom je izvoljen g. dr. Ivan Šusteršič, podpredsednikoma g. kanonik Andrej Kalan in g. dr. Fran Papež, tajnikom g. dr. Janko Brejc in njega namestnikom g. Viljko Schweitzer.

Iz Celja. V gostilni J. Kronavetra v gledališki ulici sprli so se na veliko nedeljo znani celjski Nemci z nekim gostom. Ko je pa ta videl, da mu gre za kožo, skrtil se je pod postelj. Poživljena druhal pa ga je privlekla ven in ga tako z noži razmesarila, da je čez nekaj ur umrl. Heil, nemška kultura!

V Mariboru je prestopilo k protestantizmu 68 oseb.

Zopet prepoved! Tudi drugi shod, sklican od političnega društva „Edinost“ za 9. t. m. v Koštoboni na Pomjansčini, je c. kr. okrajno glavarstvo v Kopru prepovedalo.

Poštna vest. — Vsled odloka c. kr. poštne in brzojavnega ravnateljstva v Trstu z dne 31. sušca 1899 določijo se začeti z 9. aprilom t. l. uradne ure pri predaji vožne pošte ob delavnikih in praznikih od 1/2 9 dopoludne do 7. ure zvečer in ob nedeljah od 1/2 9 do 12. ure dopoludne in od 5. do 6. ure dopoludne.

Ljudski zdravnik Martin Ferjan, po domače Krčmar, občeznan samouk z domačimi zdravili, je umrl v Ribnem pri Bledu vsled kapi.

Društva.

„Naša straža“ ima dosedaj 143 ustanovnikov. Pomagala je že v 18 slučajih. Slovenci in Slovenke, hitite s pristopi, da iz straže postane trdnjava!

Konservativno obrtno društvo v Ljubljani je imelo svoj občni zbor preteklo sredo v prostorih „Rokodelskega Doma“. To društvo že par let ni pok zalo življenja, na letošnjem občnem

zboru pa je postalo nakrat tako živahno, da bode lahko storilo marsikaj za povzdigo in ugled obrtništva, ako bodo člani svoje članstvo smatrali tako za resno, kakor so je smatrali na občnem zboru. Sprožilo se je veliko lepih mislij in v glavnih potezah se je načrtoval delokrog društva. Zborovanje je vodil predsednik g. Ivan Kregar, ki je opravičeval, da se je nekdanj čvrsto društveno življenje, kateremu se morajo obrtniki zahvaliti za marsikatero pridobitev, prekinilo s tem, da je neki mož mnogo govoril o združenju vseh obrtnih društev v Ljubljani, pozneje, ko je bilo „Konservativno obrtno društvo“ z njegovim predlogom zadovoljno ter je prenehalo s svojim delovanjem, bil je mož zadovoljen, ker je menil, da je delo našega društva uničil, in še h „Obrtni zvezi“ ni pristopil. Tajnik g. Žan je poročal o društvenem položaju, gosp. Breskvar pa je razpravljal točko: „Ali je mogoča organizacija produktivnega obrta s trgovci?“ ter z drastičnimi vzgledi pokazal, da je to nezmisel. Svoje vrlo poročilo je govornik končal s pozivom, naj se krepko dela za ločenje trgovske in obrtne zbornice v obrtniški in trgovski del. G. Kregar je dokazoval, da delavska konsumna društva obrtnikom ne škodujejo, pač pa jim škoduje prosta trgovina, katero v Ljubljani n. pr. vodi Meidlinška tovarna s čevlji. V novi odbor so bili izvoljeni: predsednikom gosp. Kregar, podpredsednikom g. Breskvar, tajnikom g. Žan, blagajnikom g. Milan Kozak, odbornikom Erjavca, Ban, Škerjanec, Fr. Tomc, Jožef Tomc, K. Hinterlechner, namestnikom Jož. Zupan, Pilko, Majce. Pregledovalci računov: Oželj in Ben. Satler.

Učiteljska „Zaveza“ bode odslej nosila ime: „Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev po Dalmaciji, Koroškem, Kranjskem, Primorskem in Štajarskem.“ Glavna skupščina „Zaveze“ bode letos dne 7., 8., 9. in 10. septembra v Gorici.

Slovensko čebelarstvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko. Slovenci smo zadnja desetletja napredovali v vseh strokah; edino le v čebelarstvu ne; tu smo celo nazadovale. Nekdanj bili smo Slovenci drugim národom učitelji čebeloreje; dandanes je pa ravno nasprotno. Pravi madež za nas Slovence je bilo pa to, da še svojega čebelarskega lista nismo imeli. Da bi se omenjeni madež zbrisal, da bi se čebelarstvo v Slovencih oživilo ter povzdignilo, ustanovilo se je lansko leto slovensko čebelarstvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko s sedežem v Ljubljani, toraj za vse slovenske pokrajine. Društvo zadel je pa radi znane poneverjenja takoj prvo leto precej hud udarec, katerega pa bode mlado čvrsto društvo prebolelo. — Nedavno imelo je to društvo svoj občni zbor, kateri je bil dobro obiskan, in na katerem se je sestavil novi odbor sledeče: Predsednik Fran Črnagoj, učitelj na Barji; podpredsednik Hinko Likar, nadučitelj v Grahovem; blagajnik Fran Mekinc, duhovnik v p. v Ljubljani. Odborniki: Peter Pavlin, posestnik in čebelar, Fran Bengov, bogoslovec v Ljubljani in Anton Žnideršič, posestnik, trgovec in čebelar v Il. Bistrici. Urednik družbenega lista Fran Rojina, nadučitelj v Šmartnem pod Šmarno goro; samo večji čebelarji ter za povzdigo čebelarstva vneti moške. Da se pa društvo dvigne do častne stopinje, da se čebelarstvo v Slovencih oživi in razširi, dolžnost vsacega rodoljuba je, da deluje za procvit te imenitne panoge kmetijstva — takozvane poezije kmetijstva, — bodisi da pristopi kot član društvu, bodisi da isto drugim priporoča ter v krajih, kjer še ni čebelarjev, nagovarja in vsodbuja zlasti mlade ljudi, da se oprimejo čebelarstva. Marsikterege je že čebeloreja osrečila. Ne samo, da mu daje prijetno zabavo, ter ga bolj na dom navezuje. Čebelo reja donaša mu tudi lepe dohodke, zlasti ako se je oprime racionalno. Koliko slovenskih krajev je še, kjer ni čebel! Koliko sladkega nektarja se posuši v krasnih cvetkah naših preširnih livad. Ne pustimo toraj izpuhteti tega sladkega soka naših cvetk, — vsako kapljico naj prinesó pridne čebele v slovenski panj, naj pomnožujejo s tem dohodke slovenskih dežel, naj zboljšujejo blagostan Slovencev. Udnina, katera naj se iz

voli pošiljati gospodu Fran Mekinc-u, duhovniku v pok. v Ljubljani, cesta v Mestni log številka 8, znaša na leto samo 1 gld. Vsak ud dobi potem list „Slovenski čebelar“ brezplačno.

Razne stvari.

Nadvojvoda Ernst je 4. t. m. umrl v Arku. L. 1866. je bil poveljujoči general v slovenskih deželah.

Poljščina notranji službeni jezik v Galiciji. Trgovinski minister je dovolil, da se uvede poljščina kot notranji uradni jezik pri vseh galiških poštnih upravah mesto dosedajne nemščine.

Kardinal Gibbon se je v imenu ameriških škofov zahvalil papežu Leonu, da je obsodil krivoverstvo, ki se je začelo razširjati pod imenom „amerikanizem“. Znano je, da je bil tega krivoverstva „Slov. Narod“ pred kratkim še jako vesel, ker se je nadejal, da bode nastala zmešnjava koristila protikrščanskemu liberalizmu. Prej je imel smolo s Schellom in zdaj še to! Ubogi Slovenci, ki plačujejo ta propadli list.

Tudi v državi strahu božjega in lepih navad širi se nenravnost. Nemški državni tajnik dr. Niebeding sam je omenil v državnem zboru, kako se širi nenravnost v Nemcih. L. 1882. je bilo v Prusih kaznovanih 43 oseb radi zvodništva, a leta 1897. je naraslo število tacih kaznjencev na 77. To vse je sad laži-liberalizma in židovstva. Kdor plevel seje, ne more žeti zlate pšenice.

Hrvatska imena ladij. Finančno ravnateljstvo v Zadru je izdalo naredbo, po kateri morajo biti na vseh finančnih ladijah v Dalmaciji tudi hrvatska imena. Tako poroča „Narodni List“.

Židovska menjalnica. V Bilsku na Češkem je šla neka služkinja s kupljeno srečko v menjalnico vprašat, ni li zadela srečke, ki je bila v istini pred dvema dnevoma vzdignjena. Sleparski Žid je takoj zapazil, da je služkinja dobila srečko z 12.000 gld. ter je toliko časa pregovarjal in slepil nevedno žensko, da mu je naposled res prodala srečko. Črez nekaj dni je pa služkinja izvedela resnico in je ovadila sodišču brezvestnega židovskega bankirja.

A. T. Lvov. Na Ruskem bodo letos dostojno poslavili stoletnico rojstva A. T. Lvova, skladatelja ruske narodne himne: „Bože carja hrani!“

Pangermanizem v nemškem državnem zboru. Kako dela Nemčija za ponemčenje ubogih Poljakov, smo že večkrat poročali. V nemškem drž. zboru so dovolili 700.000 mark za nemško knjižnico na Poznanjskem.

Izselitev iz Nemčije pojema. Leta 1881. je ostavilo svojo domovino 221.000 Nemcev, a leta 1898. je znašalo število izseljencev le še 21.000 oseb. — Izselitev v Nemčiji rapidno pojema, ne pa tako v naši državi. V preteklem letu se je izselilo v Ameriko 91.989 avstrijskih državljanov. Iz tega je jasno, kako blagostanje v Nemčiji raste, a v naši državi hira. Glavno število avstrijskih emigrantov tvorijo ubožani kmetje, zato bodi prva in nujna naloga državnim poslancem, da se čim preje kaj stori za kmeta.

Zdravilo proti influenci, kašlju, prehlajenju itd. Neki nemški list piše: Proti tem boleznim je najjednostavneje in velevspešno zdravilo jabolčni čaj. Na kosce narezana jabolka je deti v posodo, v katero se potem nalije gorke vode. Na to je pristaviti posodo na vroče in ko je za nekaj časa postala voda vroča, se čaj odcedi in izpije. Na jabolka se lahko še nekolikokrat nalije vode, dokler jim ni izcrpljena moč. To sredstvo je posebno dobro za otroke, ki lahko pijejo čaj o vsakem času dneva. Bolniki, ki so zboleli za mrzlico, lahko zavživajo takov čaj po dvakrat na uro.

Avstrijski državni dolg znaša 6700 milijonov goldinarjev. Na posamičnega avstrijskega podložnika pride 234 gld. državnega dolga.

Kako židje uničujejo kristijane. Poljski Židje so prodali na javni dražbi v Haliču v jednom tednu 25 posestev katoliških kmetov.

Dohodki avstrijskega ministerskega predsednika so naslednji: čista plača 12.000 gld., službina doklada 14.000 gld., aktivna doklada 15.000 gld., potovalne dijete 4.000 gld., vsega vkup na leto 45.600 gld., ali na teden blizu 877 gld. — Da bi človek vsaj eno leto imel tako službo!

Originelna oporoka. Po nedavno umrlem američanskem čudaku našli so 171 še nenošenih hlač, o katerih je stalo v pokojnikovi oporoki, da imajo prodane biti na javni dražbi, a dražiti imajo pravico le najrevnejši delavci. Kupci so kaj dobro kupili, zakaj v vsakih hlačah je bilo zašitih 1000 dolarjev.

Plavanje učni predmet. Zaštop mesta Hamburga sprejel je soglasno predlog, da se uvede plavanje kot obligatni učni predmet v občinskih ljudskih šolah.

Zavedna češka delavca. Nemški občinski odbor v Husovicah je pisal upravi rudnikov v Všekazih, da bi odslovala dva rudarja, ker nista pošiljala svojih otrok v nemške učilnice v Husovicah. Toda odločna in zavedna češka delavca se nista uklonila zahtevi svojega delodajalca, da bi jela pošiljati svoje otroke v nemške šole. Ostavila sta raje zagrizenega Prusaka, šla iskat dela drugam ter pošiljata svoje otroke še na dalje v poštene češke šole. — Kako nasilni so pač ti pruski delodajalci! Za tisti košček kruha, ki ga delavec itak s krvavimi žulji zasluži, naj mu žrtvuje še svojo narodnost.

Narodna organizacija čeških poljedelcev razpošilja po svojih zaupnikih peticijo v podpisovanje, da bi bili deželobranci k orožju klicani v taki dobi, ko se njih sil pri kmetijstvu najlagje pogreša. Ker silijo delavci s kmetov v mesta, jako nedostaje delavskih rok tudi češkim kmetom in vrhu tega mora še dostikrat v največjem delu toliko čilih močij pustiti koso, cep in plug doma ter hiteti k vojaškim vajam. Koliko škode trpi pri tem kmetijstvo. Po vsi pravici bi se imelo zgoraj omenjeni peticiji čeških kmetov ugoditi.

Ruski kurs v Prostejovu je trajal štiri mesece ter bil ves čas vrlo dobro obiskovan. Vsega skupaj je obiskovalo omenjeni kurs 37 gospodov in dam. Uspeh je jako ugoden. Udeleženci so se naučili ruski spretno pisati ter gladko brati, kar je glavna stvar. Poslednji mesec so obiskovalci kursa že dobro prevajali lažje ruske pisatelje na češčino. Na ti podlagi se lahko izobražujejo dalje sami tako, da bodo na zimo gojili udeleženci že rusko konverzacijo. — Tudi slovenski mladini bi svetovali več navdušenja za krasni, bogati ruski jezik.

„Mlinar in njegova hči“. Ta žaloigra Raupachova je skladatelja „Cavallerie rusticane“ tako pretresla, da jo uglašuje. Del te nove opere je že gotov. Pravijo, da je Mascagni tudi kašljanje starega mlinarja z muzikalično instrumentacijo jako dobro pogodil.

Nove časopise, ki bodo imeli to dobroto da jih bode čitatelj, ko jih bode prebral, lahko pojedel, bodo izdali na Nemškem. Dotično snov že pripravljajo.

Misel slovanske vzajemnosti napreduje! „Slovácké Noviny“ pišejo pod zaglavjem: „Idimo za Rusi“ mej drugim to-le: „In tako pogledjmo, kamor hočemo, povsod vidimo stati ruski narod v prvih vrstah na potu napredka. To nas mora zanimati tembolj, ker so nam Rusi bratski narod, soroden po krvi in duhu. Kako ozke vezi nas vežejo k Rusom, o tem bi lahko se prepričal vsakdo, kdor bi primerjal ruskega mušiča pri prostemu slovaškemu kmetu. Verujte, da se ta dva bolje umeta, nego izobraženi Rus s takim Čehom. Tudi naša govorica je močno podobna ruski. Kako podobna sta si slovaški in ruski jezik, navajamo naslednji dogodek: Moj prijatelj, vojak je pravil, da se je za svojega bivanja v Bukovini priučil rumunskemu jeziku. Ali ruskemu pa ne? prašal sem ga. A on na to: Kaj bi se učil ruski, saj rusko in moravsko je skoro eno in isto. Da je temu tako, pritegniti mi mora vsakdo, ki se je naučil rusko azbuko. S to je največja ovira premagana, a temu, ki se je navadil ruski čitati, odpre se nov slovanski svet. In bogati, izrazoviti, zvočni ruski jezik, kako upliva na naše srce, na naše mi-

šljenje in narodno zavest! In zato svetujemo vsem: Ne zbojte se ruske azbuke, priučite se ruščini, najprostranejšemu jeziku na svetu, hranečemu neprecenljive dušne zaklade. Učite se sami spoznavati največji slovanski narod iz knjig.“ Te zlate besede zapiši si vsak Slovenec v srce!

Zvesti svojim načelom so izvestno socialni demokratje in pridno zamenjavajo pojme tvoje in moje. Tako poročajo češki listi, da je blagajnik društvene blagajne v Zlihovi pobegnil z ženo svojega tovariša in — društveno blagajno. Na Dunaju so v kratkem času trije „sodrug“ poneverili v nadzorstvo jim izročene društvene blagajne. Prvi je poneveril 1100 gld., drugi tudi čez tisoč, a tretji 200 gld., ker več ni bilo v blagajni. „Lep“ izgled dajejo taki zaupni tovariši svojim sodrugom. No z dejanjem kažejo, kar uče v umazanih svojih lističih.

Človeški možgani tehtajo povprečno 1375 gramov.

Električna moč slapa Niagare. Neka ameriška tvrdka hoče izkoristiti vodno silo niagarskih slapov po nekem novem načrtu. Tvrdka misli poleg slapov zgraditi veliko plavajoče poslopje, katero bi bilo z sidri in močnimi železnimi kabeli pritrjeno. V tem poslopju bi postavili potrebne aparate za pridobivanje elektrike. Električno silo bi potem napeljali pod zemljo po debelih žicah.

Najnovije vesti.

Malovrh — Tavčar — Kušar — to najnovije vodstvo kranjskega trgovskega stanu ne ugaja marsikateremu trgovcu. Tako je včeraj tukajšnji trgovec Souvan javno zatrjeval, da je proti svoji izvolitvi v pripravljalni odbor novega „trgovskega“ društva odločno protestiral, pa da so ga kljub temu volili. Take izjave so značilne. Ljudje čutijo, da se ne sme v istem hipu, ko se zabavlja dozdevnemu „duhovniškemu vodstvu“, udajati se advokatskemu vodstvu. Izobražena trgovska inteligenca bi se pač sama lahko vodila brez Tavčarja, Kušarja, pa tudi brez — Malovrha!

Deželni zbor kranjski je imel včeraj sedmo sejo. Obširnejša debata je bila o deželni kulturi, ki se tiče uravnave raznih vodâ, vodovodov, osuševanja ljubljanskega barja, osuševanja nekaterih dolin itd. Govorili so glede kulturnega inženirja posl. Lenkh, Hribar in Schwegel, glede uravnave potoka Mirne poslanca dr. Žitnik in Povše, glede uravnave Pivke poslanci Modic, Zelen, dež. odbornik Povše in poročevalec Lenarčič, glede Pivke je bila vsprejeta resolucija, da dež. odbor preje ko mogoče prične priprave za uravnavo in, če treba v ta namen najame posebnega inženirja. Posl. Pakič je toplo priporočal osuševanje struške doline in razne vodovode v ribniški dolini, posl. Božič uravnavo vipavskih vodâ, posl. Modic napravo vodovoda v Metuljah, posl. Pfeifer napravo vodovoda za Čermošnjice, posl. dr. Tavčar in vitez Langer napravo vodovoda za Novo Mesto, posl. dr. Žitnik stavi resolucijo glede vodovoda za Čatež pri Trebnjem, posl. Schweiger priporoča razne vodovode v črnomeljskem okraju; poslanca Ažman in vit. Langer izražata željo, naj bi se pospešile priprave za poljedeljsko šolo na Gorenjskem, posl. Božič nasvetuje potrebne premembe zakona glede govedoreje; dež. predsednik baron Hein odgovarja, da se je živinoreja na Kranjskem sicer jako povzdignila, vendar pa ima dotični zakon mnogo pomanjkljivosti in vrše se že obravnave z dež. odborom glede premembe zakona. Posl. Zelen nasvetuje strožje postopanje v varstvo ptičev, kar dež. predsednik obljubi. Posl. Schweiger priporoča, naj bi se smodnik za streljanje proti toči ceneje prodajal in naj bi vlada tudi kaj prispevala v ta namen. Razprava o deželni kulturi je trajala do 2. ure. Koncem seje so poslanci dr. Majaron in tovariši interpelovali vlado zaradi slovenskega uradovanja pri dež. nadsodišču v Gradcu. — V interpelaciji se popisuje, kako je lani poleti nadsodišče slovenski jezik od razprav izključilo in kako so se poklicani faktorji proti temu kršenju osnovnih zakonov in mnogih naredb oglasili s peticijami in

interpelacijami, na katere pa vlada še ni nič ukrenila. Le na ukaz najvišjega sodišča dovoli zadnji čas graško nadsodišče, da stranke smejo govoriti pri izklicni razpravi slovensko, vse drugo: oklic razprave, referat in razsodba se zvrši v nemškem jeziku. Nadalje graja interpelacija, da graško nadsodišče sili okrajna sodišča, da morajo prelagati razsodbe na slovensko, namesto, da bi se odločbe že v Gradcu priredile slovensko. Postopanje nadsodišča je v obeh ozirih nezakonito in za kranjske, štajarske in koroške Slovence tembolj čudno, ko celo primorski Slovenci pri nadsodišču v Trstu razpravljajo slovenski in tam dobivajo slovenske odločbe. Interpelanti vprašajo, ali hoče vlada nemudoma odpraviti protizakonito postopanje graškega nadsodišča? Prečitana interpelacija se je izročila deželnemu predsedniku. — Prihodnja seja v torek.

Vrhniška železnica je dograjena. V ponedeljek ob 1/2 7. uri zjutraj se bode odpeljala z južnega kolodvora prva lokomotiva proti Vrhniki.

Aretovala je mestna policija lastnika nove tukajšnje trgovine „Pri novi tovarni“ Konrad Schumija in Friderik Hotscherja. Prodajala sta po čudovito nizkih cenah. Domneva se, da se je prodajalo blago, katerega je dajal neki celjski trgovec, ki je v konkurzu.

Enketa glede zavarovalnice za starostno oskrbovanje se vrši dne 12. aprila. Poročat pride o tem vseučilišni profesor dr. Gegenbauer z Dunaja. Poročal bo v dvorani starega streljišča, povabljeni so vsi deželni poslanci in nekateri zavarovalniški strokovnjaki.

Revolucija na Štajarskem bode nastala po vesti, katero prinaša včerajšnja „Wiener Zeitung“. Zagrizeni naš nasprotnik dež. šolski nadzornik Zindler je umirovljen, na njegovo mesto je imenovan ravnatelj mariborske gimnazije nepristranski dr. Stornik. Nemški listi so že teden dni prorokovali to imenovanje in kleli. Dr. Stornik bode posloval tudi na Koroškem.

Štajarski dež. zbor. V včerajšnji seji je deželni odbor predložil načrt za spremembo volilnega reda, po katerem naj bi se v občinah uvele direktne volitve. Veleposestvo bi volilo 12 poslancev, mesto graško 4, druga mesta in trgi 15, trgovinski zbornici v Gradcu vsaka po 3 poslance.

V deželnem zboru koroškem sta poslanca Einspieler in Grafenauer šibala politične razmere na Koroškem in krivice, ki se gode Slovincem.

Sestanek škofov. Zaradi verskih agitacij pod geslom „Proč od Rima“ se je včeraj pričel na Dunaju shod škofov pod predsedništvom kardinala Grusche. Navzočni so tudi razni mero-dajni svetni politiki.

Somišljeniki!

Pišite za „Slovenski List“ — sporočajte mu hitro vse važne dogodke. Pridobivajte novih naročnikov!

Slovinci! Spominjajte se o vsaki priliki šolske družbe sv. Cirila in Metoda.

Darila.

Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani so poslali: Slavna Kmetška posojilnica na Vrhniki 30 gld. (po tiskovni pomoti zadnjič izkazano 30 kr.) — Slavno Hranilno in posojilno društvo v Ptuj 100 gl. pokroviteljnine. — Gdč. Ema Šentakova na Vranskem iz nabiralnika v gostilni «Slovan» 3 gld. 10 kr. — Podružnica v Rojanu po blagajnici gdč. Ivanki Mikelič 80 gld. — Iz Cerknega čč. gg.: Ivan Nep. Murovec, župnik in dekan, 1 gld., Janez Wester, kurat v Otaležu, 1 gld., Josip Čigoj, župnik v Jagersčaku,

1 gld. in Janez Kokošak, župnik v Šebreljah, 1 gld. — Podružnica v Kobaridu po g. J. Rakovščeku 25 gld. 30 kr. — Od podružnice v Braslovčah č. g. predsednik A. Veternik 16 gld. 67 kr. udnine in zbirko gđ. Pavle Jarc 2 gld. 76 kr. — Gospa Julija Južna pri Sv. Juriju ob Taboru iz nabiralnika v gostilni »pri pošti« 4 gld. 50 kr. — G. France Stelè iz Kamnika nabral v veseli družbi pri »Smrečniku« v Mengšu z geslom: »Ker nihče nam ne pomaga, pomagajmo si sami!« 2 gld. 10 kr. — Gđ. Marija Skale v Konjicah za šolo na Muti 1 gld. — Gđ. Mimika Plepelec v Središču 4 gld. 10 kr. — G. Fr. Fajdiga v Sodražici iz nabiralnika 3 gld. 6 kr. — G. Ivan Jebračin, trgovec v Ljubljani in založnik kave družbe sv. Cirila in Metoda 100 gld. — Slavna Posojilnica v Vitanju 5 gld. in za velikovško šolo 10 gld. — Živeli veliko-dušni dobrotniki in njih nasledniki.

Blagajništvo družbe sv. Cirila in Metoda
v Ljubljani.

Zahvala.

Globoko potrti vsled bitke izgube naše pre-dobre tete, gospe

Ane Mali roj. Toman

izrekamo tem potom za pristržno sočutje mej boleznijo in po smrti, za mnogobrojno častno spremstvo drage pokojnice k zadnjemu počitku in za krasne darovane vence svojo najglobljo, najtoplejšo zahvalo.

Posebno smo dolžni zahvaliti se prečastiti duhovščini, gospodu županu in gospodom občinskimi svetnikom učiteljskemu osebju in šolski mladini, slavni požarni brambni, gg. pevcem za ganljivo nagrobno petje, kakor tudi vsemu prebivalstvu iz Kamne Gorice, ki so spremili k grobu drago pokojnico.

V Ljubljani, dne 3. aprila 1899.

47 (1-1)

Zalujoči sorodniki.

Moka

iz mlina

Vinkota Majdiča v Kranju

oddaja se po

en gros cenah v plombiranih vrečkah

po 10 in 15 kil v prodajalni

Maksa Domicelja v Ljubljani

na Rimski cesti

vis-à-vis Gorupovim hišam.

Dostavljanje na dom brezplačno.

Piombe originalno mlinske.

Moka oddaja se tudi v vrečah po 50, 85 in 100 kil 40 (3-3)

Opozarja se, da priznana izvrstni izdelek prvega domačega našega mlina danes tudi na tujem uspešno tekmuje z izdelki vseh ogerskih mlinov.

„Naša straža“.

Hiša s kovačijo in vrtom na prodaj.

V večjem trgu na Slovenskem Štajerskem se bode v kratkem prodajala hiša s kovačijo in vrtom. Dobila se bo za okrog 3000 gld. — Hiša je v dobrem stanu, jez pa celo nov. Zraven kovačije bilo bi lahko postaviti tudi žago. Kdor bi bil volje to lepo posestvo po tako ugodni ceni kupiti, naj to naznani »Naši Straži«, ki bo v vsem potrebnem dalje posređovala.

21 (48-8)

!Jutri na shode!

Cerkvena mizarska dela.

Podpisane izdelujem zlasti cerkvene klopi, spovednice, okna, vrata in klečalnike po vzorcih in lastnem načrtu ter se za taka dela priporočam čast duhovščini in cerkvenim predstojništvom. Zagotovem izvrstno delo in nizke cene. Že desetim cerkvam sem izdelal klopi v največjo zadovoljnost.

Da je moje delo res trdno in lepo, spričujejo klopi po farnih cerkvah v Dobu, Radomljab, na Rovu, Brdu, Goričcu, v Moravčah, Pečah, Komendi, pri Sv. Jurju pri Kranju in v novi cerkvi v Vodicah, pa spovednica na Holmcu.

Ravno sedaj izdelavam cerkvene klopi za farno cerkev v Čemšenik.

Postavljanje novih klopi v cerkvi traja le 5 do 6 dni.

Josip Stupica na Viru,

43 (41-3)

pošta Domžale.

Kuverte s firmo

priporoča

J. Blasnikova tiskarna.

Obrtno naznanilo.

Usojam si uljudno naznaniti, da se od danes naprej nahaja moje

sobno, cerkveno in dekoracijsko obrtovanje

v Vegovih ulicah št. 8
pritlično.

(Poleg realke v Seemanovi hiši.)

Uljudno priporočuje se naklonjenim naročilom bilježim 37 (10-3)

z velespoštovanjem

J. Terdan

sobni, napisni in dekoracijski slikar.

Gabr. Piccoli,

lekarnar „pri angelu“,

dvorni založnik

Nj. svetosti papeža Leona XIII.

v Ljubljani,

Dunajska cesta.

Brezje na Sp. Štajerskem, 14. nov. 1898.

Vaše blagorodje!

Ker smo se že velikokrat prepričali, da je ta Vaša tinktura za želodec, katero je rabila že cela moja hiša z najboljšim uspehom, res najboljšo sredstvo zoper želodčne in tudi mnoge druge bolezni, se Vam iskreno zahvaljujem. Pa tudi gospodu, kateri me je na to izvrstno tinkturo opozoril, sem hvaležen.

To potrjujem s tem, da Vam izrečem svojo najiskrenejšo zahvalo v imenu cele moje družine ter Vas uljudno prosim, da mi pošljete zopet jedno škatljico tinkture za želodec z 12 terimi stekleničicami in jeden lonček Glicerina Crème.

S spoštovanjem

Tomaž Dobek,

Posljite mi s poštnim povzetjem pod spodaj stoječim napisom 24 stekleničic izvrstne »želodčne esence«, ki se rabi z najboljšim vspehom.

Jožef Černko, župnik,
Vuhred. — Štajersko.

Posljite mi s poštnim povzetjem 12 steklenic Vaše želodčne tinkture. Naš g. župnik Belec jo vsakemu bolehnemu prav gorko priporočajo in skoraj vsaki, ki jo rabi, se jako pohvalno o nji izrazi.

S spoštovanjem

Ivana Vidar
pri Sv. Martinu, p. Sv. Nedelja,
S. Domenica d' Albona, Istria

Karol Kavšeka nasl.

Schneider in Verovšek

v Ljubljani (Dunajska cesta).

priporočata svojo bogato zalogo Roman- in Portland-cementa, travers, železniških šin, železa za vezi, stukadurja, okov za okna in vrata, štedilnih ognjišč, in peči, nagrobnih križev, tromb, cevij za vodo-vode, vsakovrstnih poljedelskih strojev in drago železnino po najnižjih cenah. 44 (3-2)

Ignacij Čamernik

kamnosek,

v Ljubljani, Poljske ulice 28.

Priporoča se prečastiti duhovščini za vsa

kamnoseška cerkvena dela

oltarjev, prižnic, obhajilnih miz i. t. d.

Ima tudi lepo zalogo raznovrstnih

35 (10-6)

nagrobnih spomenikov

preskrbljuje na željo cele rakve.

Priporoča se tudi stavbinskim mojstrom in hišnim posestnikom za vsa stavbinska dela iz trdega kraškega kamna, kat'ra točno, solidno in po nizkih cenah napravi.

Brezplačno izdeluje narise, napravlja obrise za cerkvena in stavbinska dela.

Najnovejše!

Grobni okviri

Najnovejše!

istotako trdni, kakor kamen, po najnižjih cenah.

Zarezano strešno opeko

(Strangfalz-Dachziegel)

25

prešano opeko za zid

navadno opeko za zid

ponujata

po izdatno znižanih cenah

Knez & Supančič

tovarna za opeko v Ljubljani.

Mizarska in rezbarska obrt.

Martin Primožič,

v Ljubljani, Igriške ulice šte. 8.

priporoča se v izvršitev

vsakovrstnega pohištva in cerkvenih del,

kakor: spovednic, klopij, klečalnikov in altarjev vseh slogov. — Pohištvene oprave ima vedno v zalogi po najnižji ceni.

Oskrbi in polaga parkete in deščice najboljše domače tvrdke. — Načrti in troškovniki brezplačno.

34 (6-6)